

Vastaus valtuustoaloitteeseen mielenterveyden oppimispolun suunnittelusta ja toteutuksesta

4150/00.05.00/2023

Kaupunginvaltuusto 13.02.2023 § 15

Puheenjohtaja Paula Werning esitteli valtuutettujen Katriina Vesalan, Miia Wittingin, Anne Hasun, Maria Lammin, Pulla Peltolan, Tapio Karvosen, Jouko Leppäsen, Nita Aholan, Esko Lavosen, Milla Raunion, Jukka Silénin Christa Carpelanin, Birgit Koskelan ja Pekka Korpivaaran jättämän seuraavan valtuustoaloitteen:

”Nuorten mielenterveysongelmat ovat kasvava haaste. Kouvolassa on raportoitu huononevia lukuja kaikissa nuorten ja lasten mielenterveyttä mittaavissa tutkimuksissa ja viime vuosien epävarmuus sekä poikkeusolot ovat lisänneet pahoinvointia.

Kouvolan kaupunki on liittynyt juuri Hyvän Mielen Kunta -hankkeeseen, jossa Mieli ry:n laadukasta osaamista ja materiaalia voidaan monipuolisesti hyödyntää mielenhyvinvointiin liittyvissä toimenpiteissä. Hankkeen avulla mielenterveys on mahdollista saada läpileikkaavaksi teemaksi kaupungissa. Hankkeen lisäksi tulisi kaupungissamme tehdä myös suunnattuja konkreettisia toimenpiteitä, jotta toimintatapa saadaan juurrutettua käytäntöön.

On tärkeää, että mielenterveyden ja siihen liittyvien asioiden tunnistaminen aloitetaan varhaiskasvatuksessa ja sitä vahvistetaan perusopetuksessa, jolloin käsitys omasta itsestä, erilaisuudesta ja juurtumisesta osaksi yhteiskuntaa rakentuvat. Esimerkiksi Mieli ry:n jo olemassa olevat erilaiset koulutuskokonaisuudet ovat laadukkaita ja valtuustoryhmämme odottaa eri yhteistyömuotojen selvittämistä, miten kaupungin perusopetukseen voisi liittää mielenterveyden opetuskokonaisuuksia.

Vantaan kaupungin malli esim. Ilolassa tai Kartanonkoskella ovat konkreettisia toteutuksia, jossa mielenterveyden ja vuorovaikutuksen taidot ovat osa koululaisten arkea. Mielenterveyden eri osa-alueet sekä empatia-, tunne- ja vuorovaikutustaidot tulisi olla osana opetussuunnitelmaa, koska mielenterveys on kokonaisvaltainen hyvinvoinnintila.

Perusopetuksen opetussisällön päivitykseen tulisi selvittää yhteistyömahdollisuuksia niin uuden Hyvinvointialueen, kaupungin hyvinvointi- ja kasvatustutoreiden kuin muiden asiantuntijaorganisaatioiden kanssa. Mahdollista varmasti olisi myös etsiä rahoitusta OKM:n erilaisista hankkeista. Mieli ry on laatinut Nuoren hyvinvointiohjelman yhteistyössä useiden järjestöjen kanssa.

Ohjelmassa nostetaan esiin 13-28 vuotiaiden nuorten haasteita. Kouvolaan olisi mahdollisuus olla edelläkävijä ja aloittaa lasten hyvinvoinnin tukeminen uusien keinoin jo ennen 13 vuoden ikää, luomalla perusopintojen mielenterveyden oppimispolun, alkaen ensimmäisestä kouluvuodesta.

Kokoomuksen valtuustoryhmä esittää, että kaupunki käynnistää suunnittelun ja toteutuksen mielenterveyden oppimispolusta koko perusopetuksen ajalle, missä mielenterveyttä käsitellään opinnoissa osana omaa hyvinvointia ja arkea, joiden avulla vahvistettaisiin yksilön taitoja tunnistaa hyvinvoinnin haasteita ja kykyä löytää ratkaisuja.

Lisämateriaali ja lähteet:

Mielenterveysoppitunnit: [Tunne- ja vuorovaikutustaidoista kokonaisvaltaista hyvinvointia | Vantaa](#)

MIELI ry hyvinvointiohjelma 13-28-vuotiaat nuoret: [Nuorten hyvinvointiohjelma - MIELI ry](#)

MIELI ry:n Mieli kasvussa koulutuskokonaisuudet ja ohjelmat: [Mielenterveystaitojen vahvistaminen kunnissa - MIELI ry](#)

Mielenterveyden kokonaisuus: [Mielenterveyden käsi -julistte - MIELI ry ”](#)

Kaupunginvaltuuston päätös:

Kaupunginvaltuusto päätti lähettää aloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kasvatus- ja opetuslautakunta 15.03.2023 § 18

Valmistelija: kehittämisvastaava Maija Saksa, puh. 020 615 8429, maija.saksa(at)kouvola.fi

Kouvolan kaupungin kasvatuksessa ja opetuksessa on yhteisenä strategisena kärkenä hyvinvointi, niin lasten ja nuorten kuin henkilöstönkin osalta. Hyvinvoinnin tilaa seurataan mm. hyvinvointikyselyjen ja laatuarviointien avulla.

Kouvolan varhaiskasvatuksessa on panostettu mielen hyvinvointiin jo pitkään. Kouvolan varhaiskasvatuksen perusta luodaan huolehtimalla ensi-sijaisesti lapsen turvallisuuden tunteesta ja perustarpeista: riittävästä levosta ja liikkumisesta sekä monipuolisesta terveellisestä ravitsemuksesta varhaiskasvatuspäivän aikana. Toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen tulee lähteä lapsen tarpeista ja mielenkiinnon kohteista. Valtion erityisavustuksien avulla lasten erityistarpeisiin etsitään positiivisia, lasten vahvuuksiin perustuvia tukikeinoja taidelähtöisin menetelmin. Lisäksi varhaiskasvatuksessa työskentelevät

hyvinvointitutor ja kasvatustutor. He tukevat henkilöstöä lasten ja perheiden kanssa tehtävässä hyvinvointityössä.

Joustavan esi- ja alkuopetuksen keskeisenä tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Lapsen hyvinvointi tukee kaikkea oppimista. Turvallinen ympäristö, tutut läsnä olevat aikuiset ja toistuvat arjen rutiinit ovat hyvä lähtökohta lapsen hyvinvoinnille. Hyvinvointitaitoja tulee opettaa tavoitteellisesti ja järjestelmällisesti. Keskeisiä hyvinvointitaitoja ovat mm. sankaritaidot, tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä yhteistyötaidot. Esi- ja alkuopetuksen ryhmissä harjoitellaan kaveritaitoja ja tuetaan niiden oppimista. On tärkeää, että lapsen erilaiset tunteet hyväksytään ja niiden tunnistamista, nimeämistä, ilmaisemista ja säätelyä opetetaan ja harjoitellaan tavoitteellisesti. Omien tunteiden lisäksi lapsille on tärkeää oppia huomioimaan ja lukemaan myös kavereiden tunteita. Myönteisten tunteiden vaikutusta vuorovaikutustilanteisiin harjoitellaan.

Kouvolan kaupungin peruskouluissa pyritään tarjoamaan kaikille oppilaille erilaisin keinoin turvallinen ja hyvinvointia edistävä opinpolku. Työrauha, hyvinvointi, kiusaamisen ennalta ehkäisy ja siihen puuttuminen on huomioitu opetussuunnitelmissa. Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa koulut kuvaavat toimintatapojaan mm. hyvinvoinnin, osallisuuden, yhteistyön ja turvallisuuden näkökulmista. Kaikki perusopetuksen koulut kuuluvat KiVa Koulu-ohjelmaan.

Esi- ja perusopetukseen sekä toiselle astelle on tehty hyvinvointioppimisen suunnitelma yhteistyössä kasvatus- ja opetushenkilöstön, nuorisopalvelujen, opiskeluhoitohenkilöstön ja kouluterveydenhoitajien kanssa. Mielenterveyden vahvistaminen tapahtuu niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa yhteistyössä mm. psykososiaalisen opiskeluhoillon ja kouluterveydenhuollon henkilöstön kanssa.

Hyvinvointioppimisen suunnitelma sisältää mm. mielen hyvinvoinnin, ehkäisevän päihdetyön, oppilaiden osallistaminen, turvataitojen oppimisen, digitaalisessa maailmassa toimimisen ja vanhemmuuden tukemisen. Päiväkodeissa ja kouluissa sovitaan yhdessä käytettävät menetelmät sekä yhteistyö- ja vastuutahot. Menetelmiä voivat olla oppitunnit, pelit ja leikit, teemapäivät / teemaviikot, erilaiset ryhmät, vanhempainillat tai muu vanhempien kanssa tehtävä työ jne. Uuden opetussuunnitelman hengen mukaisesti toiminnallisuus ja lasten ja nuorten osallisuus nostetaan vahvasti esiin. Toimijoina ovat koulun oma henkilöstö, oppilashuoltohenkilöstö sekä koulunuorisotyöntekijä. Koulunuorisotyöntekijä on tarvittaessa linkki nuorisopalveluihin.

Nuorisopalveluista löytyy asiantuntemusta seuraavista asioista: nuoren elämänhallinta, päihdekasvatus, seksuaalikasvatus, yhdenvertaisuus / ihmisoikeudet, ryhmätyökset, pienryhmät, sosiaalinen media sekä yli 15-vuotiaille tarkoitettu ohjaamotoiminta.

Hyvinvointioppimisen suunnitelman toteuttamiseen liittyvinä periaatteita ovat esiopetuksessa ja alakoulussa se, että mitä pienemmistä oppilaista on kyse, sitä vahvempi on oman opettajan rooli. Muut asiantuntijat tuovat osaamista oman opettajan rinnalle, huoltajien osallisuus ja yhteistyö heidän kanssaan ovat keskiössä, materiaalina käytetään mm. Mieli ry:n kirjaa Hyvää mieltä yhdessä – käsikirja alakoululaisen mielenterveyden edistämiseen.

Hyvinvointioppimisen suunnitelman toteuttamisen periaatteita yläkoulussa ovat tunnetaitoja ja itsetuntoa vahvistavan koulukulttuurin edistäminen kaikissa kouluissa, huoltajien vastuun korostaminen, oppilashuollon henkilöstön ja koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden osaamisen tuominen vahvemmin suunnitelman toteutukseen, ryhmäytymiseen panostaminen ja yhteisen tupakkamallin noudattaminen kaikissa kouluissa. Kaikissa yläkouluissa on käytössä Mieli ry:n kirja Hyvän mielen koulu – käsikirja mielenterveystaitojen vahvistamiseen yläkoulussa.

Hyvinvointioppimisen suunnitelma on osa esiopetuksen koulujen oppilas-huoltosuunnitelmaa, jonka toteutumista on arvioitu säännöllisesti ja joka on päivitetty vuosittain.

Perusopetuksessa työskentelee yhdeksän hyvinvointitutoria, joiden tehtävänä on työyhteisöllisen hyvinvoinnin lisääminen sekä oppilaiden hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen tukeminen. He tuovat koulujen yhteisölliseen työhön kasvatuksellista ja mielenterveysosaamista sekä konsultoivat koulujen henkilöstöä hyvinvointi- ja mielenterveysasioissa. Heidän työpanoksellaan on suuri merkitys oppilaiden mielenterveyden ja hyvinvoinnin vahvistumisessa.

Esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen hyvinvointioppimisen suunnitelma päivitetään ja varhaiskasvatuksen toimenpiteet kirjataan yhteiseksi toimintamalliksi.

Lisätietoja: kehittämisvastaava Maija Saksa, puh. 020 615 8429, maija.saksa(at)kouvola.fi

Sivistysjohtajan ehdotus:

Kasvatus- ja opetuslautakunta päättää antaa valtuustoaloitteeseen selostusosan mukaisen vastauksen asian käsittelystä kasvatus- ja opetuslautakunnassa.

Kasvatus- ja opetuslautakunnan päätös:

Kasvatus- ja opetuslautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Valmistelija: vs. hallintojohtaja Päivi Sandås, puh. 020 615 8212, paivi.sandas(at)kouvola.fi

Lisätietoja: kehittämisvastaava Maija Saksa, puh. 020 615 8429, maija.saksa(at)kouvola.fi

Kaupunginjohtajan ehdotus:

Kaupunginhallituksen ehdotus kaupunginvaltuustolle:

Kaupunginvaltuusto päättää merkitä valtuustoaloitteeseen saadun vastauksen tiedoksi ja toteaa lisäksi, ettei aloite anna aihetta muihin kuin vastauksessa mainittuihin toimenpiteisiin ja että valtuustoaloite on käsitelty loppuun.

Asian käsittely:

Keskustelun aikana jäsen Miia Witting teki Tapio Karvosen, Ukko Bambergin ja Henna Hovin kannattamana seuraavan muutosehdotuksen:

" Esitän, että vastaus valtuustoaloitteeseen lähetetään uudelleen valmisteluun."

Wittingin ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Kaupunginhallituksen päätös:

Kaupunginhallitus päätti palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi.

Kasvatus- ja opetuslautakunta 17.05.2023 § 33

Valmistelija: kehittämisvastaava Maija Saksa, puh. 020 615 8429, maija.saksa(at)kouvola.fi

Kouvolan kaupungin kasvatuksessa ja opetuksessa on yhteisenä strategisena kärkenä hyvinvointi, niin lasten ja nuorten kuin henkilöstönkin osalta. Hyvinvoinnin tilaa seurataan mm. hyvinvointikyselyjen ja laatuarviointien avulla.

Kouvolan varhaiskasvatuksessa on panostettu mielen hyvinvointiin jo pitkään. Kouvolan varhaiskasvatuksen perusta luodaan huolehtimalla ensi-sijaisesti lapsen turvallisuuden tunteesta ja perustarpeista: riittävästä levosta ja liikkumisesta sekä monipuolisesta terveellisestä ravitsemuksesta varhaiskasvatuspäivän aikana. Toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen tulee lähteä lapsen tarpeista ja mielenkiinnon kohteista.

Valtion erityisavustuksien avulla lasten erityistarpeisiin etsitään positiivisia, lasten vahvuuksiin perustuvia tukikeinoja taidelähtöisin menetelmin. Lisäksi varhaiskasvatuksessa työskentelevät hyvinvointitutor ja kasvatustutor. He tukevat henkilöstöä lasten ja perheiden kanssa tehtävässä hyvinvointityössä.

Joustavan esi- ja alkuopetuksen keskeisenä tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Lapsen hyvinvointi tukee kaikkea oppimista. Turvallinen ympäristö, tutut läsnä olevat aikuiset ja toistuvat arjen rutiinit ovat hyvä lähtökohta lapsen hyvinvoinnille. Hyvinvointitaitoja tulee opettaa tavoitteellisesti ja järjestelmällisesti. Keskeisiä hyvinvointitaitoja ovat mm. sankaritaidot, tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä yhteistyötaidot. Esi- ja alkuopetuksen ryhmissä harjoitellaan kaveritaitoja ja tuetaan niiden oppimista. On tärkeää, että lapsen erilaiset tunteet hyväksytään ja niiden tunnistamista, nimeämistä, ilmaisemista ja säätelyä opetetaan ja harjoitellaan tavoitteellisesti. Omien tunteiden lisäksi lapsille on tärkeää oppia huomioimaan ja lukemaan myös kavereiden tunteita. Myönteisten tunteiden vaikutusta vuorovaikutustilanteisiin harjoitellaan.

Kouvolan kaupungin peruskouluissa pyritään tarjoamaan kaikille oppilaille erilaisin keinoin turvallinen ja hyvinvointia edistävä opinpolku. Työrauha, hyvinvointi, kiusaamisen ennalta ehkäisy ja siihen puuttuminen on huomioitu opetussuunnitelmissa. Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa koulut kuvaavat toimintatapojaan mm. hyvinvoinnin, osallisuuden, yhteistyön ja turvallisuuden näkökulmista. Kaikki perusopetuksen koulut kuuluvat KiVa Koulu-ohjelmaan.

Esi- ja perusopetukseen sekä toiselle astelle on tehty hyvinvointioppimisen suunnitelma yhteistyössä kasvatus- ja opetushenkilöstön, nuorisopalvelujen, opiskeluhuoltohenkilöstön ja kouluterveydenhoitajien kanssa. Mielenterveyden vahvistaminen tapahtuu niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa yhteistyössä mm. psykososiaalisen opiskeluhuollon ja kouluterveydenhuollon henkilöstön kanssa.

Hyvinvointioppimisen suunnitelma sisältää mm. mielen hyvinvoinnin, ehkäisevän päihdetyön, oppilaiden osallistaminen, turvataitojen oppimisen, digitaalisessa maailmassa toimimisen ja vanhemmuuden tukemisen. Päiväkodeissa ja kouluissa sovitaan yhdessä käytettävät menetelmät sekä yhteistyö- ja vastuutahot. Menetelmiä voivat olla oppitunnit, pelit ja leikit, teemapäivät / teemaviikot, erilaiset ryhmät, vanhempainillat tai muu vanhempien kanssa tehtävä työ jne. Uuden opetussuunnitelman hengen mukaisesti toiminnallisuus ja lasten ja nuorten osallisuus nostetaan vahvasti esiin. Toimijoina ovat koulun oma henkilöstö, oppilashuoltohenkilöstö sekä koulunuorisotyöntekijä. Koulunuorisotyöntekijä on tarvittaessa linkki nuorisopalveluihin.

Jokaisella yläkoululla on oma koulunuorisotyöntekijä. Opetussuunnitelmaan kirjattujen teemaoppituntien lisäksi

koulunuorisotyöntekijä järjestää joustavasti alueen ilmiöihin ja/tai tarpeeseen liittyviä teemaoppitunteja.

Lisäksi nuorisopalveluista löytyy asiantuntemusta seuraavista asioista: nuoren elämänhallinta, päihdekasvatus, seksuaalikasvatus, yhdenvertaisuus / ihmisoikeudet, ryhmätykset, pienryhmät, sosiaalinen media sekä yli 15-vuotiaille tarkoitettu ohjaamotoiminta.

Hyvinvointioppimisen suunnitelman toteuttamiseen liittyvinä periaatteita ovat esiopetuksessa ja alakoulussa se, että mitä pienemmistä oppilaista on kyse, sitä vahvempi on oman opettajan rooli. Muut asiantuntijat tuovat osaamista oman opettajan rinnalle, huoltajien osallisuus ja yhteistyö heidän kanssaan ovat keskiössä, materiaalina käytetään mm. Mieli ry:n kirjaa Hyvää mieltä yhdessä – käsikirja alakoululaisen mielenterveyden edistämiseen.

Hyvinvointioppimisen suunnitelman toteuttamisen periaatteita yläkoulussa ovat tunnetaitoja ja itsetuntoa vahvistavan koulukulttuurin edistäminen kaikissa kouluissa, huoltajien vastuun korostaminen, oppilashuollon henkilöstön ja koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden osaamisen tuominen vahvemmin suunnitelman toteutukseen, ryhmäytymiseen panostaminen ja yhteisen tupakkamallin noudattaminen kaikissa kouluissa. Kaikissa yläkouluissa on käytössä Mieli ry:n kirja Hyvän mielen koulu –käsikirja mielenterveystaitojen vahvistamiseen yläkoulussa.

Hyvinvointioppimisen suunnitelmat ovat **liitteenä**.

Erityisnuorisotyö toteuttaa hyvinvointioppimisen suunnitelman mukaisesti päihdärit kaikille 6-luokkalaisille yhdessä verkoston kanssa, päihde- ja seksuaalikasvatusoppitunteja 8-luokkalaisille sekä tarpeesta nousevia teematunteja tai pienryhmätoimintaa. Lisäksi erityisnuorisotyö tarjoaa matalan kynnyksen yksilöllistä tukea nuorille, 12-18-vuotiaille. Myös erilaiset kampanjat, kuten Älä Välitä ja päihdepläjäykset ovat osa ennalta ehkäisevää ja hyvinvointia tukevaa työtä. Etsivä nuorisotyö tarjoaa henkilökohtaista ohjusta ja tukea 16-28-vuotiaille, ensisijaisesti koulutus- ja työelämän ulkopuolella oleville. Etsivä nuorisotyö toimii rinnalla kulkijana, kunnes oikea palvelu on löytynyt ja nuori siihen kiinnittynyt. Etsivä ja erityisnuorisotyö myös jalkautuu liikkuvan nuorisotyön mukana eri puolille Kouvola. Ohjaamo tuottaa monialaisesti sekä yksilöohjauspalveluja että pienryhmätoimintaa teemoina työllisyys, koulutus ja hyvinvointi/arjen asiat. Hyvinvointiin liittyen Ohjaamo tarjoaa miepä-hoitajan, nepsyvalmentajan, ONNI-asiantuntijan sekä ohjaamovalmentajan yksilöaikoja sekä jännittämiseen ja hyvinvointiin liittyviä ryhmätoimintoja. Palvelut on tarkoitettu kaikille kouvolaalaisille 15-29-vuotiaille, mutta osa palveluista on kohdennettu 18-29-vuotiaille.

Hyvinvointioppimisen suunnitelma on osa päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten opiskeluhoitosuunnitelmaa, jonka toteutumista on arvioitu säännöllisesti ja joka on päivitetty vuosittain.

Esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen hyvinvointioppimisen suunnitelma on tarkoitus päivittää ja varhaiskasvatuksen toimenpiteet kirjata yhteiseksi toimintamalliksi.

Kouvolan kaupungissa työskentelee tällä hetkellä 11 hyvinvointitutoria varhaiskasvatuksen esiopetusyksiköistä lukioihin saakka. Heidän pääasiallisena tehtävänä on toimia mielen hyvinvoinnin asiantuntijoina ja edistäjinä, kasvatuksellisen ja mielenterveysosaamisen tuojina koulujen yhteisölliseen työhön, sekä hyvinvoinnin ja terveellisen oppimisympäristön kehittäjinä kouluilla.

Hyvinvointitutorin työ on kokonaisvaltaista hyvinvoinnin tukemista kouluyhteisön, luokkayhteisön ja yksittäisen oppilaan ja perheen osalta toimien yhteistyössä verkostojen kanssa. Koulujen henkilöstö, oppilaat, perheet ja yhteistyötahot voivat konsultoida hyvinvointitutoria myös yksittäisen oppilaan mielen hyvinvointiin ja kasvuun ja kehitykseen liittyvistä huolenaiheista. Hyvinvointitutor tukee pääasiallisesti oppilaita kasvatuksellisin ja yhteisöllisin keinoin sekä opettajan että perheiden kanssa yhteistyötä tehden. Hyvinvointitutor tukee työskentelyllään koko yhteisön tai ryhmän hyvinvointia sekä lapsen tai nuoren sitoutumista ryhmään. Kiusaamiseen puuttuminen ja nollatoleranssin edistämistyö kuuluvat keskeisesti hyvinvointitutorin rooliin. Hyvinvointitutorin työ pohjaa kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.

Hyvinvointitutorit osallistuvat tiiviisti koulujen yhteisölliseen ja monialaiseen yksilökohtaiseen opiskeluhoitotyöhön. Myös psyykkisesti oireilevan oppilaan mielenhyvinvoinnin tukeminen ja verkoston kanssa työskentely kuuluvat oleellisesti hyvinvointitutorien työnkuvaan. He osallistuvat akuuttiin kriisityöhön koulutasolla yhdessä rehtorin ja opiskeluhoitohenkilöstön kanssa. Kesäaikana hyvinvointitutorit tekevät yhteistyötä kouluterveyshuollon kanssa nivelvaiheissa. Kouluterveydenhoitajan terveystarkastuksiin tulevien perheiden on mahdollista keskustella rauhassa lapseensa tai perheeseensä liittyvistä huolenaiheista tarkastuksen jälkeen hyvinvointitutorin kanssa.

Hyvinvointioppimisen suunnitelman luokka-asteittain toteutettavat kokonaisuudet ovat tärkeä osa hyvinvointitutorien työtä. Työskentely Oks Tää Normaalia -chatin vastaajina sekä koulujen tarpeista nousevien erilaisten ryhmien järjestäminen toteutuvat läpi lukuvuoden. Hyvinvointitutorien järjestämät/yhteistyössä eri toimijoiden kanssa toteutettavat ryhmät voivat olla mm. erilaiset rentoutusryhmät, elämän eväät 9 luokkalaisille, erovertaisryhmät, Friends-ryhmät, tunne- ja kaveritaitoryhmät, sururyhmät. Valtakunnallisen mielenterveysviikon aikana jokaisella koululla nostetaan esiin mielenhyvinvoinnin teemoja yhteisöllisillä tapahtumilla, joita hyvinvointitutorit koordinoivat. Koulujen erilaisiin yhteisöllisiin tapahtumiin osallistuminen ja kaupungin perhekeskusalueiden ydinryhmien kanssa tehtävä yhteistyö on tiivistä.

Hyvinvointioppimisen suunnitelmaan sisältyvän yhteisöllisen työn tekeminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, sekä tuen tarpeessa olevien oppilaiden verkostojen kokoaminen ja yhteyshenkilönä toimiminen, Wilmassa olevan oppilaan yksilökohtaisen opiskeluhuoltokertomuksen ja oppilaspalaverimuistion kirjaaminen kuuluvat hyvinvointitutorien työnkuvaan. Tarvittaessa jatko-ohjaukset hyvinvointialueen yhteistyötahoille tapahtuvat jouhevasti perheiden kanssa yhteistyössä.

Hyvinvointitutorit ovat tiiviisti yhteydessä tuen tarpeessa olevien oppilaiden koteihin. Sovittujen oppilaiden koulupoissaoloihin tarttuminen poissaolomallin mukaisesti vaatii usein pitkäjännitteistä ja monen toimijan saumatonta yhteistyötä perheen kanssa. Tähän hyvinvointitutorit ovat kehittäneet erittäin toimivaa mallia tämän kevään ajan pilottikoulussa keskisellä alueella. Tätä mallia lähdetään viemään eteenpäin ensi lukuvuonna koko Kouvolan alueella. Mielen hyvinvoinnin lisäämisen näkökulmasta erityisen merkityksellistä hyvinvointitutorien työssä ovat psyykkisesti hauraiden oppilaiden yksilöllinen tukeminen kouluarjessa ja turvallisen oppimisympäristön rakentaminen sekä yksilökohtaisten turvasuunnitelmien laatiminen tarvittaessa kouluarkeen yhteistyössä perheen ja koulun henkilöstön kanssa.

Ensi syksynä on tarkoitus myös lisätä vahvasti väkivallan ehkäisyyn liittyvää yhteisöllistä työtä. Tämänkin aiheen äärellä on hyvinvointitutoreilla menossa pohjoisella alueella peruskouluissa pilotointi, jota ollaan laajentamassa mahdollisuuksien mukaisesti keskiselle ja eteläiselle alueelle yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Lisäksi yhteisöllisen työn yhtenä muotona hyvinvointitutorit kohdentavat paljon resurssejaan syksyisin ensimmäisille luokille tehden tiivistä yhteistyötä opettajien kanssa. Hyvinvointitutorien tekemä nivelvaihtotyö jokaisessa siirtymässä on koettu merkitykselliseksi ja vaikuttavaksi työskentelymuodoksi.

Kouvolan kaupungin hyvinvointitutorien työskentelyn vaikuttavuus on suuri, koska toiminta tapahtuu suoraan lasten omilla toimintapinnoilla esiopetusyksiköissä, peruskouluissa ja lukioissa. Se on lähetteenä, nopeaa ja joustavaa koulujen tarpeisiin jouhevasti reagoivaa työtä. Hyvinvointitutorit tavoittavat lukuvuoden aikana kaikki oman työskentelyalueisiinsa oppilaat yhteisöllisen työn äärellä. Yhteistyö monen kouluista kauempana olevan toimijan kanssa on sujuvaa yli organisaatiorajojen.

Sekä kansainvälisesti että kansallisesti on todettu, että koulupuolella on mittava täydennyskoulutuksen tarve. Kouvolassa on jo veso-koulutuksissa ja opettajien täydennyskoulutuksissa nostettu tärkeäksi teemaksi hyvinvointi sekä lasten ja nuorten että henkilöstön näkökulmasta. Veso-koulutuksissa on lähivuosina toteutettu seuraavia hyvinvointia lisääviä koulutuksia: Hyvinvoinnin työkalupakki, Lapsen ja nuoren mielenterveyden sekä tunnetaitojen tukeminen, Hyvinvointia

edistävä koulu sekä Kodin ja koulun yhteistyö ja lapsen tunnetaitojen tukeminen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuksen kautta on vuosina 2022 ja 2023 toteutettu Hyvinvointia opinpolulle sekä Työkaluja opinpolulle - koulutussarjat, joissa kansalliset asiantuntijat ovat kouluttaneet koulujen henkilöstöä muun muassa kohtaamaan traumataustaisia, nepsyhaasteisia, oppimisen pulmien kanssa kamppailevia, käytöksellään oirehtivia ja psyykkisesti sairaita oppilaita. Osaamisen vahvistamista tulee jatkaa ja sen mahdollistamiseksi taata jatkossa riittävät resurssit täydennyskoulutuksen toteuttamiseen.

Perusopetuslain 26 § tulee 1.8.2023 voimaan lisäys, joka velvoittaa opetuksen järjestäjää ennaltaehkäisemään ja puuttumaan oppilaan poissaoloihin. Poissaoloihin puuttumiseen on olemassa maakunnallinen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa työstetty malli ja Kouvolassa ollaan luomassa koululäsnäolon vahvistamiseksi kaupunkitason mallia, joka pitää sisällään toimenpiteitä ennaltaehkäisevän mielen hyvinvoinnin lisäämiseksi. Malli luodaan hyödyntämällä sitouttavan kouluyhteistyön kansallisia kokemuksia ja malleja (mm. Vantaa, Lohja, Mikkeli, Lappeenranta ja Oulu). Kouvolassa kerätään runsaasti dataa poissaoloista Wilman avulla. Tätä aineistoa voitaisiin anonyymisti käyttää alueellisen tilanteen selvittämiseksi ja kaupunki- ja koulukohtaisten toimenpiteiden suunnittelun tueksi kuormittamatta kouluja. Tätä tiedolla johtamisen resurssia ei ole vielä pystytty Kouvolassa hyödyntämään.

Perusopetuslain 26 § lisäys edellyttää muutoksia opetussuunnitelmaan. Paikallisessa opetussuunnitelmassa on mahdollista painottaa tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä antaa lisäresurssia niiden toteuttamiseen. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetusta voidaan toteuttaa erillisinä oppitunteina tai olemassa olevien oppituntien sisällä. Mikäli oppilaille halutaan tarjota erillisiä tunne- ja vuorovaikutusoppitunteja, tämä edellyttää lisäystä vuosiviikkotunteihin. Näin voisimme opettaa oppilaille taitoja tunnistaa hyvinvoinnin haasteita ja kykyä löytää ratkaisuja mielenterveyden tukemiseen.

Oppimisen ja koulunkäynnin haasteiden varhainen huomioiminen lisää oppilaiden hyvinvointia ja tukee koululäsnäoloa. Tämän vuoksi olemme käynnistämässä ensi lukuvuonna koko ikäluokkien oppimisvaikeuksien seulonnat, jotta voimme varhaisessa vaiheessa löytää ja tukea oppimista. Suunnitelman mukaan laaja-alaiset erityisopettajat tulevat kartoittamaan äidinkielen ja matematiikan perustaidot kolmesti perusopetuksen aikana.

Luokanopettajilla ja luokanvalvojilla on merkittävä rooli kouluun kiinnittymisen vahvistamisessa ja oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) raportin mukaan opettajilla on liian vähän aikaa poissaolojen ehkäisyyn ja oppilaiden tukemiseen. Esimerkiksi lisäämällä luokanvalvojan ryhmänohjaamisen

resurssoitua aikaa, voidaan mahdollistaa luokanvalvojan riittävä tuki hyvinvoinnin edistämiseen.

Oppilaiden mielenterveyden tukeminen voidaan huomioida myös kunnan valtionosuuksiin tulevan lisäyksen kohdentamisessa.

Lisämateriaali ja lähteet:

[Opettajilla on liian vähän aikaa poissaolojen ehkäisyyn, huoltajat tarvitsevat lisätietoa koulun käytännöistä - Karvi.fi](https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM021:00/2021)

<https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM021:00/2021>

<https://www.koulukunnossa.fi/>

Lukiokoulutuksen mielen hyvinvoinnin opintopolkuun liittyviä konkreettisia toimenpiteitä:

- nivelvaiheen yhteistyöhön panostaminen – riittävä, joustava, oikea-aikainen tiedonsiirto niitä tarvitseville koulutuksen järjestäjien edustajille; opetuksen järjestämiseksi lukio tarvitsee tietoja opiskelijan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista (psykkiset, sosiaaliset, fyysiset kuormitustekijät) sekä opiskeluun liittyvistä tekijöistä
- opiskelijälähtöisen tiedonkulun turvaaminen koulutuksen järjestäjän ja hyvinvointialueella toimivien opiskeluhuollon henkilöstön kesken
- hyvinvointitutor-toiminnan vakinaistaminen lukiokoulutukseen
- resurssiopettaja-toiminnan vakiinnuttaminen lukiokoulutuksessa – tukea tarvitsevien opetus; samanaikais- ja yhteisopettajuuden hyödyntäminen
- lukiokoulutuksen aloitusvaiheessa tapahtuvan ryhmäyttämisen kehittäminen ja tukeminen sekä ryhmänhengen edistämiseen liittyvät toimet; toimintamallit opintojaksojen alussa tapahtuvalle ryhmäyttämiselle
- opiskelijoiden vertaistuen kehittäminen ja vahvistaminen tutor- ja mentoritoiminnalla
- ryhmänohjauksen riittävä resurssointi ja yhteistyö erityisopettajan, opinto-ohjaajan sekä aineenopettajien ja opiskeluhuollon henkilöstön kanssa
- riittävä erityisopetuksen ja ohjauksen resurssointi saatavuuden ja oikea-aikaisuuden turvaamiseksi
- matalalla kynnyksellä ja helposti saatavat mielenterveyspalvelut
- nuorisotyöntekijät tavattavissa lukioilla
- Kymenlaakson lukioiden laatu -hankkeen myötä suunniteltavat ja toteutettavat opintojaksot erilaisille opiskelijoilla (tukea tarvitsevat sekä pidemmälle edistyneet) – motivaatiota ylläpitävät opintojaksot auttavat myös mielen hyvinvointia

Kouvolan lukiokoulutuksessa on tehty opiskelijoiden hyvinvointiin tähtääviä toimenpiteitä useiden vuosien ajan lähinnä ulkopuolisen rahoituksen turvin.

Lukion opetussuunnitelman uudistus 2016 käynnisti valtakunnallisen LUKE-verkoston toiminnan, jossa mukana oli myös Kuusankosken lukion mentorointi -hankkeella yhdessä Karhulan lukion kanssa.

Liikkuva opiskelu -toiminnan ja hankkeiden tullessa myös toiselle asteelle mukaan pääsivät Elimäen ja Kuusankosken lukiot lukuvuonna 2017-2018. Hanke jatkui seuraavana lukuvuonna ja laajeni lukuvuonna 2020-2021 koskemaan kaikkia toisen asteen oppilaitoksia Kouvolassa. Hankkeen ulkopuolinen rahoitus päättyi 31.7.2023. Fyysisen hyvinvoinnin lisäksi liikkuva opiskelu -hankkeessa toiminta kohdistui ja edisti myös psyykkistä hyvinvointia.

Lukiolainsäädännön muutokset 2019 toivat lisäystä ohjaukseen ja erityisopetukseen lukiokoulutukseen.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 astuivat voimaan 1.8.2021 samanaikaisesti oppivelvollisuuden laajentumisen kanssa. Nämä uudistukset omalta osaltaan edesauttavat ja antavat entistä paremmin ja ohjaavammin opiskelijoiden hyvinvointiin ja mielenterveyden asioiden huomioon ottamista lukiopolulla.

Korona erityisavustusten 1, 2, 3 turvin on voitu paikata lukiolaisten oppimisvajetta sekä välillisesti myös hyvinvointivajetta palkkaamalla ohjaukseen, erityiseen tukeen sekä keskeisten oppiaineiden (äidinkieli, englanti, ruotsi, matematiikka) opetukseen resurssiopettajia.

Lisätietoja: kehittämisvastaava Maija Saksa, puh. 020 615 8429, maija.saksa(at)kouvola.fi

Sivistysjohtajan ehdotus:

Kasvatus- ja opetuslautakunta päättää antaa valtuustoaloitteeseen selostusosan mukaisen vastauksen asian käsittelystä kasvatus- ja opetuslautakunnassa.

Kasvatus- ja opetuslautakunnan päätös:

Kasvatus- ja opetuslautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Valmistelija: hallintojohtaja Saara Rahkonen-Rannikko, puh. 020 615 9066, saara.rahkonen-rannikko(at)kouvola.fi

Lisätietoja: kehittämisvastaava Maija Saksa, puh. 020 615 8429, maija.saksa(at)kouvola.fi

Kaupunginjohtajan ehdotus:

Kaupunginhallituksen ehdotus kaupunginvaltuustolle:

Kaupunginvaltuusto päättää

1. merkitä valtuustoaloitteeseen saadun vastauksen tiedoksi ja
2. todeta, ettei aloite anna aihetta muihin kuin vastauksessa mainittuihin toimenpiteisiin ja valtuustoaloite on käsitelty loppuun.

Kaupunginhallituksen päätös:

Kaupunginhallitus hyväksyi päätösehdotuksen.
